

דף מקורות - בנים בגזירת ה'

1. מהר"ל גור אריה בראשית פרק לח כח-ל

2. ילקוט שמעוני תורה פרשת בראשית רמז כו

+ג והנחש היה וגו' מתוקן לכורענות הן האדם היה מתוקן למיתה וקין היה מתוקן לגלות אחד היה אברהם מתוקן להדריך את כל העולם בתשובה ומשה היה מתוקן לגואל

3. דברים פרק כט

(ט) אתם נצבים היום כלכם לפני יקנק אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושריכם כל איש ישאל:

רש"י דברים פרק כט

(ט) אתם נצבים - מלמד שכנסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו להכניסם בברית:

[רבינו] בחיי דברים פרק כט

ראשיכם שבטיכם. כלומר ראשיכם שהם ראשי שבטיכם. והזכיר החשובים תחלה, ואחר כך הגברים: כל איש ישראל, ואחר כך הטף בזכרים, ואחר כך הנשים ואחר כך הגרים.

כל איש ישראל דקדקו רבותינו ז"ל (תנחומא ב) מכאן שכל ישראל נתפסין בעון איש אחד, וראיה לזה: עכן שמעל בחרם, ואמר הקדוש ב"ה ליהושע: (יהושע ז, יא) "חטא ישראל", וכל ישראל נתפסו בעונו, וזהו לשון "כל איש ישראל" כלומר כל ישראל נתפסים בעון איש אחד, וזהו שכתוב: (ויקרא כו, לו) "וכשלו איש באחיו", ודרשו רז"ל: (סנהדרין כז ב) בעון אחיו, ללמדך שכל ישראל ערבין זה בזה. ואם בפורענות מצינו שהרבים נתפסים בעון היחיד, כל שכן שהרבים נושעים בזכות היחיד, וכן אמר אליפז לאיוב: (איוב כב, ל) "ימלט אי נקי", כלומר נקי אחד ימלט כל האי, ואם האמת אתך שאתה נקי וצדיק "ונמלט" כל העיר "בבור כפיך", וכן דרשו רז"ל: (יומא לח ב) בשביל צדיק אחד העולם עומד, שנאמר: (משלי י, כה) "וצדיק יסוד עולם", שהרי מדה טובה מרובה על מדת פורענות.

4.

(י) טפכם נשיכם וגרדך אשר בקרב מחניך מחטב עצני עד שאב מימיך:
(יא) לעברך בברית יקנק אלהיך ובאגלתו אשר יקנק אלהיך כרת עמך היום: ...

(יז) פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה היום מעם יקנק אלהינו ללקח לעבד את אלהי הגוים ההם פן יש בכם שרש פנה ראש ולענה:

(יח) והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתבונן בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לפי אלך למען ספות הנה את הצמאה:

(יט) לא יאבה יקנק סלח לו כי אז יעשן אף יקנק וקנאתו באיש ההוא ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה יקנק את שמו מתחת השמים:

(כ) והבדילו יקנק לרעה מכל שבטי ישראל ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה:

רש"י דברים פרק כט

(יז) פן יש בכם - שמא יש בכם:

אשר לבבו פנה היום - מלקבל עליו הברית:

שרש פנה ראש ולענה - שרש מגדל עשב מר כגידין, שהם מרים, כלומר מפרה ומרבה רשע בקרבכם:

(יח) והתברך בלבבו - לשון ברכה, יחשוב בלבבו ברכת שלום לעצמו לאמר, לא יבואוני קללות הללו, אך שלום יהיה לי:

בשררות לבי אלך - במראית לבי, כמו (במדבר כד, יז) אשורנו ולא קרוב, כלומר מה שלבי רואה לעשות:

למען ספות הרוה - לפי שאוסיף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם, וגורם עתה שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו הכל. וכן תרגם אונקלוס בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זדנותא, שאוסיף לו אני השגות על הזדונות:

הרוה - שוגג שהוא עושה כאדם שכור שלא מדעת:

הצמאה - שהוא עושה מדעת ובתאוה:

5.

(כא) ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההוא ואת תחלאתה אשר חלה יקנק בה:

(כב) גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם וצמח אדמה וצביים וצבאים אשר הפך יקנק באפו ובחמתו:

- (כג) ואמרו כל הגוים על מה עשה יקנק ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה:
(כד) ואמרו על אשר עזבו את ברית יקנק אלהי אבותם אשר כרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים:
(כה) וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם:
(כו) ויתר אף יקנק בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה:
(כז) ויתשם יקנק מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת ביום הזה:
(כח) הנסתר ליקנק אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת: ס

(יט) יעשן אף ה' - על ידי כעס הגוף מתחמם והעשן יוצא מן האף, וכן (ש"ב כב, ט) עלה עשן באפו ואף על פי שאין זו לפני המקום, הכתוב משמיע את האוזן כדרך שהיא רגילה ויכולה לשמוע, כפי דרך הארץ:
(כז) ויתשם ה' - כתרגומו וטלטלינו, וכן (ירמיה יב יד) הנני נותשם מעל אדמתם:

(כח) הנסתר לה' אלהינו - ואם תאמרו מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר (פסוק יז) פן יש בכס איש וגו', ואחר כך (פסוק כא) וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חבירו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות, לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים. נקוד על לנו ולבנינו, לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה:

6. [רבינו] בחיי דברים פרק כט

(כח) הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו. כתב רש"י ז"ל: נקוד על "לנו ולבנינו" ועל עי"ן ד"עד", לדרוש שאף על הנגלות לא ענש הרבים עד שעברו את הירדן, משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה. ומביא הירושלמי (סוטה ז, ה) שאמר כן, אמר רבי שמעון בן לקיש בירדן קבלו עליהם הנסתרות, אמר להם יהושע: אם אין אתם מקבלין עליכם הנסתרות באין מים ושוטפין אתכם, אמר רבי שמעון בן זבדא תדע לך שהרי עכן חטא ורובן של סנהדרין נפלו בעי. אמר להם: בכס הותרה הרצועה, יצאה בת קול ואמרה: אין לכם עסק בנסתרות. ופירוש "בכס הותרה הרצועה" שאתם לוקים עכשיו על הנסתרות. ויש שפירש "בכס הותרה הרצועה" כשאמר משה "בכס", כלומר "פן יש בכס" אז הותרה הרצועה להענש על הנסתרות.

תלמוד ירושלמי מסכת סוטה פרק ז דף כב טור א ה"ה

אמר רבי שמעון בן לקיש בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות אמר להן יהושע אם אין אתם מקבלין עליכם את הנסתרות המים באין ושוטפין אתכם אמר רבי סימון בר זבדא ויאות תדע לך שהוא כן שהרי עכן חטא ורובה של סנהדרין נפלה בעי אמר רבי לוי ביבנה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות

7. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מג עמוד ב

ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי. אמר רב אסי אמר רבי חנינא: מלמד שמעל עכן בשלשה חרמים: שנים בימי משה ואחד בימי יהושע, שנאמר כזאת וכזאת עשיתי. רבי יוחנן אמר משום רבי אלעזר ברבי שמעון: חמשה, ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע, שנאמר אנכי חטאתי וכזאת וכזאת עשיתי.

8. אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא: מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה, שנאמר חמשה גם. ואמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא: עכן מושך בערלתו היה, כתיב הכא וגם עברו את בריתי וכתוב התם +בראשית י"ז+ את בריתי הפר. - פשיטא! - מהו דתימא: במצוה גופיה לא פקר, קא משמע לן. +יהושע ז'+ וכי עשה נבלה בישראל. אמר רבי אבא בר זבדא: מלמד שבעל עכן נערה המאורסה, כתיב הכא וכי עשה נבלה וכתוב התם +דברים כ"ב+ כי עשתה נבלה בישראל. - פשיטא! - מהו דתימא: כולי האי לא פקר נפשיה, קא משמע לן. רבינא אמר: דיניה כנערה המאורסה, דבסקילה.

9. ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק בראשית פרשת לך לך

וזה שאמרו בגמרא שם על עכן שעבר על תמישה חומשי תורה וכו' מושך בערלתו היה וכדומה ולמה דרשו בו כל כך לגנאי אך כיון שעבדו חטא ישראל להשמיענו זה שאף על פי שחטא ישראל הוא. משום הכי תלו עליו כל מה שיוכלו לתלות מהרע ללמד שכל מה שעובר על ישראל. מכל מקום לא ידח ממנו נדח שלא נעקר שם ישראל ממנו.